

Vedlegg 3.

Resultater fra samfunnsanalyse

Mål for samfunnsanalysen

Målet for samfunnsanalysen var å identifisere viktige samfunnsområder og særtrekk i nærings-, organisasjons- og øvrig samfunnsliv i Finnmark etter andre verdenskrig, samt å se på hvorvidt disse er dokumentert i de bevarte privatarkivene. For historisk riss er det innhentet tilstrekkelig kunnskap om utviklingen i Finnmark gjennom bygdebøker, tidsskrifter, forskningsrapporter, økonomiske beretninger og rapporter, plandokumenter og ulike kulturhistoriske publikasjoner. Det har også inngått rådgivning fra seniorrådgiver Vigdis Nygaard i Norut Alta, som blant annet holdt foredrag om samfunnsutviklingen i Finnmark de siste tiårene.

Analysedelen

Befolkning og befolkningsutvikling etter andre verdenskrig

Finnmark er Norges nordligste fylke, det største i utstrekning og det minste med hensyn til folkemengde. Bosetningen i fylket er den eldste i landet. Det er gjort funn fra den såkalte Komsakulturen fra et tidsrom 8000-2500 f.Kr.

Finnmark er et av de etnisk mest sammensatte fylkene i Norge, med etniske nordmenn, samer (nordsamer og østsamer som har urfolksstatus), kvener (nasjonal minoritetsstatus) og flere andre multikulturelle grupper. Fra 1960-tallet frem til i dag er det kommet mye arbeids- og ekteskapsinnvandrere, flyktninger og asylsøkere. Blant annet er det kommet mye utenlandsk arbeidskraft i fiskeindustrien, særlig et stort antall finske filetarbeidere. Senere har tamiler og østeuropeere vært viktige ressurser i fiskeri- og bygningsnæringen. I dag ligger flere kommuner i Finnmark (f.eks. Båtsfjord, Hasvik, Gamvik, Vadsø) på topp i innvandrer- og flyktningstatistikken i Norge. I Finnmark er det flest flyktninger og asylsøkere fra Afghanistan, Syria, Somalia og Eritrea.

Fem kommuner i Finnmark, Nesseby, Tana, Karasjok, Porsanger og Kautokeino, er med i det samiske språkforvaltningsområdet. Porsanger hører til forvaltningsområdet for samisk språk, men er den eneste kommunen i Norge som offisielt har definert seg som trekulturell og trespråklig: norsk, kvensk og samisk.

Karakteristisk for bosetningsutviklingen i Finnmark er at store deler av befolkningen bor i kyststrøkene. Dette har i vesentlig grad sammenheng med fylkets avhengighet av fiskeriene som livsgrunnlag. Knappheten på gode havner og motoriseringen av fiskeflåten har ført til konsentrasjon av bosetningen i større fiskevær. Etter andre verdenskrig ble de aller fleste fiskeværene gjenreist der de tidligere hadde ligget.

I innlandet har det bare vært administrasjonssentrene Karasjok og Kautokeino og områder i Tana- og Pasvikdalen som har hatt bosetning av betydning.

Befolkningsutviklingen i Finnmark har siden siste krig viset store forskjeller over tid, og også store regionale forskjeller. Bak befolkningsutviklingen ligger utviklingen i fylkets basisnæringer, fiske og bergverk. Store deler av fylket ble brent under andre verdenskrig. Som en naturlig følge av gjenreisningen økte folketallet i alle kommuner frem til 1960, og de høye fødselstallene i denne perioden.

Fra 1980-tallet har det vært en kraftig tilbakegang i fiskeriene. Dette har medført at også sysselsettingen og folketallet i fiskerikommunene Loppa, Kvalsund, Måsøy, Nordkapp, Lebesby, Gamvik, Berlevåg, Båtsfjord og Vardø har sunket kraftig. Uten arbeidsinnvandring fra andre land hadde nedgangen i folketallet vært ytterligere forverret. En ny oppgang i fiskerinæringen har lokket til seg arbeidskraft. Hasvik har klart å snu den negative folketallsutviklingen. I 1980-årene fikk også Øst-Finnmarks indre strøk befolkningsreduksjon, som hadde sammenheng med nedbygging av gruvedriften i Sør-Varanger.

Det er bare indre strøk av Vest-Finnmark som i hele etterkrigstiden har hatt vekst i folketallet. Særlig har det vært stor befolkningsvekst i Alta, men det har også vært en nesten kontinuerlig befolkningsvekst i Karasjok, Kautokeino og Porsanger. Etter år med fraflytting og fallende befolkningsutvikling har oljebyen Hammerfest hatt sterk tilvekst de siste ti årene.

Innvandrergrupper:

Gruppe:	Dekningsgrad i depot:
Finske nyinnvandrere: I 1980 var det flest finske nyinnvandrere i Vardø, Båtsfjord, Nordkapp, Sør-Varanger, Lebesby, Hasvik, Kautokeino, Vadsø, Hammerfest, Gamvik og Måsøy. Var en viktig ressurs som arbeidskraft i flere yrkesgrupper både innen privat og offentlig sektor i Finnmark. I perioden fra 1960 til 1980 var fileindustrien i Finnmark basert på arbeidskraft fra Finland, særlig finske kvinner. Noen reiste tilbake, mens andre ble værende.	Arkivet fra Vadsø norsk-finsk forening oppbevares ved Finnmark fylkesbibliotek. Ellers ikke dokumentert i depot.
Tamiler: Tamiler var grunnpilarer i fiskeindustrien i Hammerfest, Mehamn, Båtsfjord og Vardø på 1990-tallet. Bl.a. Tamisk Idrettsliga i Øst-Finnmark.	Ikke dokumentert i depot.
Thailandske og russiske ektefelleinnvandrere: Loppa er kommunen med høyest andel thailandske kvinner i Norge. Antallet av russiske kvinner er høyt i Nesseby, Tana, Lebesby og Sør-Varanger.	Ikke dokumentert i depot.

Russere: Båtsfjord, Sør-Varanger, Tana og Vardø er kommunene med flest russere.	Ikke dokumentert i depot.
Baltiske arbeidsinnvandrere: Hasvik, Gamvik, Måsøy og Båtsfjord er blant de ti kommunene i Norge med høyest andel innvandrere. Særlig er antallet av litauere høyt.	Ikke dokumentert i depot.
Polske arbeidsinnvandrere: Nordkapp (kommunen med flest polakker i Finnmark) og Måsøy.	Ikke dokumentert i depot.
Islandske fiskere: Gamvik er en av de mest multikulturelle kommunene i Norge. Den største gruppen er litauere og islendere.	Ikke dokumentert i depot.
Asylsøkere/flyktninger som har fått oppholdstillatelse: Vadsø er blant de ti kommunene i Norge med høyest antall flyktninger. Det er asylmottak i byen, og i 2014 hadde en femtedel av byens befolkning innvandrerbakgrunn. De fleste av disse er afghanere, men det er også asiater og afrikanere.	Ikke dokumentert i privatarkivene, med unntak av Inger Bergmos bildearkiv fra 1980-90-tallet i Alta.

Næringsliv

Finnmarks næringsliv er i betydelig grad bygd opp rundt utnytting av naturressurser. Utenfor kysten finnes enorme fiskeressurser. Berggrunnen inneholder flere steder verdifulle metaller og mineraler, samt drivverdige steinforekomster. På 1980-tallet ble det konstatert olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen utenfor fylket, og i 2002 startet arbeidet med utbygging av Snøhvitfeltet nordvest for Hammerfest. Det sterke innslaget av maritime næringer i Hammerfest og omegn er preget av olje- og gassaktiviteten.

Avhengigheten av naturressurser gjør fylket sårbart for svingningene i den internasjonale økonomiske utviklingen. Primærnæringenes (jord- og skogbruk, fiske og reindrift) andel av sysselsettingen har gått tilbake, men fortsatt ligger deres andel av den totale sysselsettingen over landsgjennomsnittet. Andelen sysselsatte i sekundærnæringene (oljeutvinning, bergverksdrift) ligger under landsgjennomsnittet, mens den i industrien ligger godt under landsgjennomsnittet. Den relativt store betydningen offentlig virksomhet har, viser seg i at andelen sysselsatte i offentlig, sosial og privat tjenesteyting har økt, og er over landsgjennomsnittet.

Jordbruk – arktisk jordbruk

Finnmark er det fylket som har hatt minst dyrket mark totalt og per innbygger. Klimaet setter klare begrensninger for jordbruksproduksjon, og arealene har stort sett blitt brukt til produksjon av fôr. Husdyrhold har vært viktigst, hovedsakelig storfe til melke- og kjøttproduksjon. Fra gammelt av ligger de viktigste jordbruksområdene på sandbunn i

dalene og fjordbotnene, særlig i Alta og Tana, som samlet har utgjort vel halvparten av fylkets jordbruksareal.

Kombinasjonsformen av flere primærnæringer som gårdsdrift, fjord- og elvefiske, reindrift, jakt, fangst, bærplukking eller duodji/samisk husflid har vært hovednæring for de fleste i Finnmark frem til 1970-80-tallet. Kombinasjonen jordbruk og fiske er i dag nesten borte, og de som fortsatt er i disse næringene har spesialisert seg på enten jordbruk eller fiske. Et unntak fra dette er den sjøsamiske kommunen Nesseby, der betydningen av fiske og arktisk jordbruk faktisk har økt de siste årene, mens reindrift ikke lenger har så stor betydning som før.

Næring:	Dekningsgrad i depot:
Jordbruk: Alta, Tana, Karasjok, Sør-Varanger og Porsanger har vært de største jordbrukskommunene i Finnmark. Melke- og kjøttproduksjonen har vært høy i disse kommunene. Jordbruket har vært en del av kombinasjonsnæring med ulike andre primærnæringer som fjord- og elvefiske, reindrift, jakt, fangst, bærplukking og duodji, samt skiferbryting i Alta og gruvedrift. Kombinasjonen jordbruk og fiske er i dag borte, og de som fortsatt er i disse næringene har spesialisert seg på enten jordbruk eller fiske.	Lav dekningsgrad.
Grønnsakdyrking og hagebruk: Grønnsakdyrking og hagebruk i Alta er en kuriositet i Finnmark. En av pionérene var Granshagens gartneri (etablert i 1948), som dyrket blant annet vindruer og epler.	Lav dekningsgrad.
Pelsdyrnæringen (mink, rev) har hatt en viss betydning som binæring i Måsøy, Nesseby og Karasjok på 1980-90-tallet. Birger Kristiansen drev revefarm i Båtsfjord.	Ikke dokumentert i depot.
Sauedrift/ villsaudrift: Har vært en viktig del av kombinasjonsnæringen i Finnmark. I dag er Porsanger den største sauekommunen i Finnmark. Villsaudriften er en merkelig næringsgren i Nesseby, og er i utvikling.	Ikke dokumentert i depot.

Skogbruk og skogbruksrelaterte næringer

Skogbruk har svært liten betydning for sysselsettingen i Finnmark. Pasvik i Sør-Varanger, Karasjok og elvedalene i Alta er de eneste områdene i Finnmark hvor skogbruk har hatt noe økonomisk betydning.

Næring:	Dekningsgrad i depot:
Sagbruk: Gårdene i Pasvikdalen har stort sett levd av kombinasjonen jord- og skogbruk. Det har her vært stor aktivitet innenfor sagbruk, tømmerfløting og salg av tømmer og brensel. De største sagbrukene i Finnmark har vært i Sør-Varanger: - Elvenes sagbruk og høvleri - ble gjenreist etter krigen, i de senere år produksjon og eksport av ferdighytter. - Pasvik Timber as, som var Europas største sagbruk. Totalskadet under krigen, ble ikke gjenreist.	Noe dokumentert ved Varanger Museum, avd. Sør-Varanger.

Reindrift og reindriftsrelaterte næringer

Reindrift er ikke sysselsettingsmessig noen dominerende næring. I 2002 hadde om lag 2000 reindrift som hovednæring i fylket, fordelt på 424 driftsenheter. Sysselsettingen har siden sist i 1990-årene vist svak nedgang. Reindriftnæringen utøves over enormt store områder med sesongmessige flyttinger mellom vinterbeiter på vidda og sommerbeiter ved kysten. Reindriften er betraktet som en viktig samisk kulturbærer, og mange ønsker å ha en tilknytning til næringen selv om de ikke har det som eneste beskjeftigelse eller hovednæring. I tillegg skaper utøvelsen positive ringvirkninger og muligheter for flere enn dem som har det som hovednæring.

Kautokeino (høyest andel) og Karasjok er kommunene med flest innbyggere som har reindrift som hovednæring. Dernest er reindrift viktigste inntektsgivende sysselsetting for noen innbyggere i Tana, Nesseby, Sør-Varanger, Porsanger og Alta.

Næring/arkivskaper:	Dekningsgrad i depot:
Reindriftssamenes egne arkiver fra Kautokeino, Karasjok, Tana og Nesseby	Ikke dokumentert i depot.
Slakteri og reinforedling. De største foredlingsbedriftene av rein både i omsetning og antall sysselsatte har vært: Kautokeino: - A/L Kautokeino Produksjonslag / A/L Reinslakteriet, var i drift i perioden 1957-1985, en nøkkelbedrift i bygda. Reineiernes Slakteri BA: Selskapet ble dannet i 2002, med 150 reineiere som eiere. Karasjok: - Karasjok Slakteeiendom AS – på det meste 18 ansatte, - Ravdol Rein AS, Dav AS, Northcape Rein BA (øvrige småbedrifter er/har vært stort sett små, med 1-2 ansatte)	Ganske godt dekket fra Kautokeino, ellers ikke dokumentert: Arkivet etter A/L Kautokeino Produksjonslag / A/L Reinslakteriet oppbevares ved Samisk arkiv.

<u>Tana:</u> - Aage Pedersen AS - Den største produsenten av reinkjøtt i Norge – på det meste 28 ansatte.	
<u>Andre reindriftsrelaterte næringer i privat tjenesteyting:</u> En kjent reindriftsrelatert bedrift er Frode Utsi AS som selger snøskutere i hele Øst-Finnmark.	Ikke dokumentert i depot.

Fiske og fiskeindustri

Fra gammelt av har fiske vært hovednæringen i Finnmark, og fiskerinæringen har vært den desidert viktigste næringsveien i kystkommunene. Fiskeværene har hatt mange aktive fiskekjøpere og fiskebruk som har fungert som hjørnesteinsbedrifter og stått sentralt i utviklingen av fiskeværene.

Etter andre verdenskrig ble fiskeriene industrialisert, og filetindustrien økte kraftig. Torskefiskeriene er viktigst for fylket. Andre viktige fiskeslag er hyse og sei. De senere år har det blitt tatt betydelige rekefangster. Sammen med fangsten av kongekrabbe utgjorde det 6 % av den ilandbrakte verdien i 2002.

Fra midten av 1980-årene var fiskebestanden svært liten og fangstene små. De siste 30 årene har det vært en kraftig nedgang i sysselsettingen innen fiskeriene og en dramatisk nedgang i folketallet. Flere hjørnesteinsbedrifter er lagt ned, og fiskemottakene i de fleste kommunene har i lengre perioder ikke vært i drift.

Fiskebedrift og kommune:	Dekningsgrad i depot:
<u>Loppa:</u> - A/S Njord Loppa i Øksfjord var hjørnesteinsbedrift i kommunen – i drift 1917-1980 - hadde 170 ansatte på det meste. Selskapet drev også butikkhandel, hotellvirksomhet og skipsekspedisjon.	Det finnes fragmenterte deler av arkivet
<u>Hasvik:</u> Mange fiskebruk som også drev omfattende landhandel: - Alvestad Fiskebruk i Sørvær – hjørnesteinsbedrift, i drift 1939-1980-tallet - Breivikbotn Produksjonslag – etabl. 1944 - Breivikbotn Handel, en annen hjørnesteinsbedrift i kommunen, i drift 1964-1995. - Fiskeoppkjøperen Hansen i Brevik.	Ikke dokumentert i depot.

<u>Måsøy:</u> Hjørnesteinsbedrifter: Brødr. Aarsæther Måsøy A/S i Ingøy og Tufjord, Havøysund Fiskarsamvirkelag – stor produksjon. Havøysund fiskeindustri sysselsatte 200 personer. I dag: Tobø fisk AS og Hermann Export AS.	Noe bevart ved Måsøy Museum.
<u>Kvalsund:</u> Mange fiskebedrifter i stabil drift over lang tid, med omfattende handel: - Hj. Pedersen – Mjaanes, hjørnesteinsbedrift, etabl. i 1927, Kvalsund Fiskesamvirkelag - 50 arbeidere på det meste. - Fiskeoppkjøper Egil Kristoffersen AS - i drift 1958–1986. Betydelige fiskebedrifter i de siste årene: - Kvalsundbruket A/S - tidligere Neverfjord Fiskemottak - Kvalsund Fiskeindustri A/S – etabl. i 1993.	Ikke dokumentert i depot.
<u>Hammerfest:</u> Bærebjelken i byens økonomi har vært A/S Findus (Nestle Findus A/S) - hjørnesteinsbedrift, sysselsatte på det meste 1200 ansatte. Andre viktige bedrifter i fiskeindustrien: - Fiskeprodusentenes Fellessalg i Finnmark - Rederiet A/S Hammerfest Industrifiske - eide store fisketrålere - Trygve Nissen A/S / Feddersen & Nissen - Hammerfest Havfiske A/S, A/S C. Robertson.	Findus Norge A/S er godt dokumentert ved Riksarkivet (PA-1045)
<u>Nordkapp:</u> Honningsvåg har vært fylkets største fiskevær etter Båtsfjord. I de andre tettstedene Skarsvåg, Nordvågen og Gjesvær har næringslivet vært fullstendig dominert av fiske og fiskeforedling. - Sild og Fiskeindustri A/S (SiFi) – hjørnesteinsbedrift, produserte fiskemel og -olje og hadde på det meste 350 arbeidere - Finotro – etabl. 1950 som en av pionérene i filetindustrien i Finnmark - Nordkapp Fiskeindustri (NoFi) - Feddersen og Nissen - Floerbruket A/S - Nordvågen Fiskeproduksjonslag - Clemet Johnsen-bruket (senere Skarsvåg fiskeindustri A/S).	Noe bevart: Arkivet etter SiFi oppbevares ved Nordkappmuseet, arkivmaterialet til Finotro (3,5 hyllemeter, tidsperiode 1952-82) oppbevares ved Statsarkivet i Tromsø.

Lebesby: Flere hjørnesteinsbedrifter: - Foldalbruket A/S – i drift 1917-ca. 1980, trandamperi, fiskemottak med tørrfisk- og saltfiskproduksjon. - Br. Aarsæther Kjøllefjord A/S – produksjon av tran og tørrfisk, filet- og rekeproduksjon - i drift 1910-1990-tallet, senere ble Havfisk Nordkyn AS opprettet i Brødrene Aarsæther-anlegget.	Foldalbruket godt dokumentert i depot ved Stiftelsen Foldal. Br. Aarsæther-arkivet er oppbevart ved Statsarkivet i Tromsø.
Gamvik: - Brodtkorb-bruket – i drift fra 1800-tallet til 1969, tørrfisk- og filetproduksjon - A/S Brettesnesbruket – i drift fra 1800-tallet til 1961, silde- og hvaloljeproduksjon - Gamvik Produksjonslag S/L – etabl. i 1946 - Skjånesbruket A/S Mehamn: - Mehamn Isanlegg – i drift 1950-2005, hjørnesteinsbedrift i Mehamn - Finotro – etabl. i 1953 - Nissenbruket - tidl. Feddersen & Nissen - Brødr. Aarsæther Mehamn A/S – etabl. 1920 - Aker Seafood i Mehamn har vært hjørnesteinsbedrift de siste årene.	Perioden 1945-1980 fra Gamvik er svært godt dokumentert i depot. Ved Gamvik Museum oppbevares: Gamvik Produksjonslag (perioden 1972-76), Nissenbruket (1943-66), Brodtkorbbruket (1939-66), Brødr. Aarsæther, Mehamn (1948-59). Dokumentasjon etter 1970-tallet mangler.
Berlevåg: Har vært et av de viktigste fiskeværene i Finnmark. Hjørnesteinsbedrifter: - Fjærtoftbruket – etabl. i 1915 og var i drift til 1980-tallet - A. Grebstad - Berlevåg Fiskersamvirkelag - Floerbruket - Berlevåg Fiskeindustri as. Kongsfjord: - Guldbrandsenbruket, hjørnesteinsbedrift i Kongsfjord – i drift årene 1894-1970 - skapte seg et navn som ble kjent i hele Norge.	Fragmenterte deler ved Berlevåg havnemuseum, med unntak av Guldbrandsenbruket ved IKA Finnmark.

Båtsfjord: Har vært det største fiskeværret i Finnmark. I dag kalles Båtsfjord fremdeles «fiskerihovedstaden i Norge». Flere fiskebruk og hjørnesteinsbedrifter i stabil drift over lang tid: - Familien Isak Isaksen (Senere Gustav og Gunnar Isaksen samt Leif Johansen) fra før 1900; senere Finotro (1950 - 1986), Nils H. Nilsen (1945 - 2003), J. E. Abrahamsen (1910 - 1988) - Kristian Voie (1945? - 1983) - Hans Nergaard (1914 - 1949?) - Magnus Killi, senere Osmund og Birger Killi (1910 - 1968?) - Arnulf Bjørnenak (1910? - 1940) senere Trygve Nilsen (1944 - 1968?), Øst Finnmark Fiske Industri (1981 - 1985) - Nikolai Antonsen (1938? - 1952?) - Einar Martinussen (1928 - 1961) - Anton Nymoene (1904 - 1939), G. Robertson AS (1939 - 1966), Clemet Johnsen AS (1966 - 1981), AS Båtsfjordbruket (1981 - dags dato) - M. Lenning (1909 - 1917), Johan C. Martens & Co (1917 - 1968), Roger Fiskerstrand/Aarnesbruket (1968 - 1995?) - Mathias Fuglevik (1900? - 1950?), på Teinskjæret og Storholmen - Johan Grønbech, Wm. A. Mohn, Harald Sverdrup, Fagernæs Establissement (1900 - 1931), Kilvær, Lanes, Stenhaug, Sivertsen. Brødrene Aarsæther senere Lerøy Norway Seafoods (1948 - dags dato) - Jørgen og Daniel Lanes (1910 - 1946), Båtsfjord Produksjonslag (1946 - 1970)- Skaar og Tranvaag, Severin Tranvaag (1930? - 1975) - Carsten Bruuns Hvalfangststasjon, Conrad A. Evensen, Alex. Lange (1887 - 1902), Lanes, lenning, Bohne (1902 - 1922), disponent Karl Molvik AS Fiskekjøp (1930? - ?) - Heitmann Hofsø (? - 1939), Iwan Kriwonoss (1939 - 1965) - Hvalfangststasjon med varierende eiere (1885 - 1908) Baadsfjord Aktiefiskeforretning (1908 - 1929), Hans Eide (1929 - 1938), AS Neptun, J. M. Johansen, Neptun Fiskeindustri AS (1938 - 1988) - Andreas Lie, Haakon Wilsgaard (? - 1939) Iwan Kriwonoss (? - 1966), Båtsfjord Sildeindustri, Fabrikkdirft & Co KS AS, Scanbio (1966 - dags dato)	Ikke dokumentert i depot.

- Hvalfangerselskabet "Haabet" AS (1899 - 1907), Baadsfjord Aktiefiskeforretning, AS Tromsfisk (1908 - 1988) - Conrad A. Carlsen (1948? - 1968) - Jakob Eriksen, Stensrudbruket og Ragnvald Eriksen i fjorden. <u>Hamningberg:</u> - Feddersen og Nissen, senere Hamningberg Fiskesamvirkelag (1945 - 1962) - A. O. Næss - Sveve, Olai og Charles Wilsgaard - Andreas Hovde (Olga Hovde) senere Paul Pedersen - Søren I. Meyer senere Bjarne Nilsen - Arnt Brodtkorb senere Arne Hanssen - Nils Hamborg - Albert Sjørem <u>Syltefjord:</u> - Syltefjord Fiskersamvirkelag (ca 1942 – 1977). FiNoTro (1981 - ?) senere Polar Båtsfjord AS	
<u>Bugøynes i Sør-Varanger:</u> Fiske har vært hovednæring i Bugøynes, som er det eneste fiskeværret i Sør-Varanger. Hjørnesteinsbedriften Varanger Fiskeindustri gikk konkurs i 1985. Bugøynes Kongekrabbe AS.	Ikke dokumentert i depot.
<u>Vadsø:</u> Varangerdistriktet har hatt rike loddeforekomstene. Hjørnesteinsbedrift Vadsø Sildeoljefabrikk - i drift 1953-2009, produserte lodde-, sildemel og fiskeolje. Var Nord-Europas største fiskeoljefabrikk med 110 fast ansatte på det meste. Brødr. Aarsæther Vadsø og A/S. Jakobselv Fiskersamvirkelag var en stor arbeidsplass i Vestre Jakobselv.	Arkivene etter Vadsø sildeoljefabrikk og Jakobselv Fiskersamvirkelag er bevart.
<u>Vardø:</u> Flere hjørnesteinsbedrifter: - Finotro – etabl. i 1950, overtatt av Wøhni Fisk as i 1983 - Brødr. Aarsæther Vardø A/S – etabl. i 1924 – i drift til 2000 - Vardø Produksjonslag – i drift fra 1950-tallet til 1980-tallet - Seafood Vardø as, rekeproduksjon – i drift 1981-2001. <u>Kiberg:</u> - P.G. Mathisen A/S – etabl. i 1944 av Paul G. Mathisen, gikk konkurs i 1996, overtatt av Kiberg Arctic Fisk as (Nils H. Nilssen og Alf Martin Jensen), i drift 1997 -2001.	Noe arkivmateriale oppbevart ved Varanger Museum, avd. Vardø: Brødr. Aarsæther, Vardø fiskesamvirkelag, Jacobsenbruket, Kilværbruket, Vardø fryseri og kjøleanlegg A/S.

Annen industri

Av industri har fiskeforedling vært det viktigste i Finnmark, og det har vært lite annen industri i fylket. Industristrukturen i Finnmark har vært skjev, og flere bransjer har manglet helt. I dag har Finnmark færrest industrisysselesatte av landets fylker.

Av annen industri har båtbygging, skipsverft og mekaniske verksteder hatt betydning for næringslivet. De utviklet seg tidlig til nødvendige næringer, siden havet har vært eneste ferdselsvei for stedene ved Finnmarkskysten. Mekaniske verksteder, støperier og slipp er fremdeles den nest største industrigrenen i Finnmark etter fiskeindustrien. Denne sektoren driver hovedsakelig med reparasjon og servicetjenester på lokale markeder, særlig reparasjon av båter. Grafisk industri/forlag (aviser osv.) har vært den tredje største industrigrenen i fylket.

Industrigren og kommune:	Dekningsgrad i depot:
Alta: Er et av landets industrivekstområder. Ulike industrigrener: Mekanisk industri, matvareindustri, betongvareindustri, trevareindustri og sagbruk, sand- og sementindustri.	Ikke dokumentert i depot.
Loppa og Måsøy: Bedrifter innen båtbygging og mekanisk verksted som har hatt betydning for sysselsettingen: - Øksfjord Slipp og mekanisk verksted - Havøysund Patentslipp (etabl. i 1935, er det eldste skipsbyggeriet som i dag er i drift i Finnmark. I 2010 hadde bedriften 28 ansatte).	Ikke dokumentert i depot.
Nærings- og nytelsesmiddelindustrien har hatt et solid fundament i næringslivet i Hammerfest. Altafjord meieri (1928-1966), NNS (Nord-Norges Salgslag), etabl. i 1957, Det finnes fremdeles flere bedrifter innen verftsdrift, utstysprodusenter, rederier, slippanlegg og mekanisk industri som har fokus på tjenester rettet mot skipstrafikk og fiskeflåten. I dag er Hammerfest først og fremst en oljeby. Anlegget på Melkøya ble satt i drift i 2007. Det sterke innslaget av maritime næringer i dag er preget av olje- og gassaktiviteten.	Delvis dokumentert i depot. Arkivet etter NNS oppbevares ved Gjenreisningsmuseet. Industri i de siste tiårene ikke dokumentert i depot.

Honningsvåg i Nordkapp: Båtbygging og mekaniske verksteder har fått sine oppdrag fra fiskeflåten og annen sjøtrafikk og har dannet grunnlaget for fremveksten av Honningsvåg. Mange mekaniske verksteder, bl.a. Brødrene Isaksen slipp i Storbukt. Småindustri har også vært en viktig faktor i næringslivet i Honningsvåg.	Ikke dokumentert i depot.
Karasjok: Betydelig småindustri som videreforedlingsbedrifter for reinkjøtt, trevareindustri, jernvareproduksjon og grafisk industri/forlagsvirksomhet.	Svakt dokumentert. Forlagsvirksomhet noe dekket (Sami Aigi ved Samisk arkiv)
Lakselv i Porsanger: Har hatt noe betydning for næringslivet, f.eks. Midt-Finnmark Meieri – etabl. i 1955. Noe industri med hovedvekt på grafisk industri og forlagsvirksomhet.	Ikke dokumentert i depot.
Båtsfjord: Slipp og mekanisk verksted. - Barents Skipsservice AS (1950 – dagens dato)	Ikke dokumentert i depot.
Sør-Varanger: En del skipsverft og mekanisk industri er rettet mot å betjene behovene til den russiske fiskeflåten. Bedrifter som har sentral rolle som leverandør av tjenester innen maritim sektor er Kirkenes slipp- og båtbyggeri - etabl. i 1932, Vællitalos slipp og båtbyggeri - reparasjoner av store båter, Kimek AS - stiftet i 1986.	Ikke dokumentert i depot.
Vadsø: I tillegg til fiskeindustribedrifter har Vadsø hatt hermetikkfabrikker og mindre mekaniske verksteder, bilverksteder (f.eks. Harila AS i Vestre Jakobselv - stiftet i 1956, kjent i hele Finnmark og Troms), fiskeredskapsfabrikk, ferdigbetonganlegg, trykkerier og trevarebedrifter.	Ikke dokumentert i depot.

Oppdrettsnæringen, havbruk

Fiskeoppdrett (lakse- og smoltanlegg) er blitt en viktig del av næringsgrunnlaget i Vest-Finnmark de siste 30 årene. De første anleggene ble etablert i Altafjorden og var de første av sitt slag i Finnmark. De siste årene har sjømatnæringen hatt en enorm vekst i Altafjorden, hvor det drives betydelig oppdrett av laks som står for en stor andel av lakseeksporten i Norge. Også i Loppa, Hasvik, Kvalsund og Lebesby har oppdrettsnæringen blitt en viktig sektor for sysselsettingen. Arbeidsinnvandringen til oppdrettsnæringen har vært den viktigste årsaken til vekst i folketallet. Som en av få kommuner i Finnmark har Hasvik klart å snu den negative folketallsutviklingen.

Oppdrettsnæringen/havbruk:	Dekningsgrad i depot:
Alta, Loppa, Hasvik og Kvalsund: Fiskeoppdrett (lakse- og smoltanlegg) viktig del av næringsgrunnlaget, siste årene stått for opprettelse av flere nye arbeidsplasser. Anleggene i Altafjorden var pionérer på 1980-tallet. Den første var Alf Pedersen i Kvalfjord på Stjernøya. I 2002 var ca. 100 personer sysselsatt i oppdrettsanlegg, hvorav Volden fiskeoppdrett A/S var størst - den sysselsatte ca. 40 personer. Grieg Seafood Finnmark fra Bergen har en dominerende rolle i næringen i dag.	Lav dekningsgrad. Noe arkivmateriale etter oppdrettsnæringen oppbevares ved IKA Finnmark.
Lebesby og Båtsfjord: Havbruksnæringen har blitt en viktig næring med mange konsesjoner for fiskeoppdrett og produksjon av smolt de siste 20 årene. - Aqua Polar i Båtsfjord (1990-tallet) - Salmar i Båtsfjord (2016 -) - Polar Seawoods i Båtsfjord (2005 – dags dato)	Ikke dokumentert i depot.

Bergverk

Finnmark fylke er rikt på mineraler, og gjennom tidene har det vært utvinning av bl.a. jern, kopper, gull, nefelinsyenitt, kvartsitt og skifer. Gruvedriften har ført til mange arbeidsplasser.

Sydvaranger AS, som drev Norges største gruve i Bjørnevatn ved Kirkenes, har tradisjonelt vært fylkets største arbeidsplass. I Alta finnes landets største skiferforekomster, og her er det flere skiferbrudd. På Stjernøya, også i Alta, utvinnes North Cape Mineral nefelinsyenitt som eksporteres og benyttes i glass- og keramikkindustrien. I Tana er det kvartsittbrudd (Elkem Tana). Tidligere har det blitt drevet flere kobbergruver, bl.a. Biedjovággi i Kautokeino og Kåfjord i Alta.

Gruvedrift og kommune	Dekningsgrad i depot:
Loppa: Skiferforekomster: En form for bergdrift drives på Loppa øy, hvor det finnes store skiferforekomster. En stor del av infrastrukturen er bygget opp på grunn av gruvevirksomheten. Andelslag A/L Loppa Skifer i 1949 og A/S Loppa Skifer i 1979.	Ikke dokumentert i depot.

Alta: Ulike former for bergverk har vært en bærebjelke for utvikling av næringslivet. Kombinasjon av bergverksdrift og jordbruk har vært hovedgrunnlaget for næringslivet i Alta. a) Kobberverket i Alta var Nordkalottens største storindustri i sin tid, etabl. i 1826. På det meste sysselsatte verket over 600 arbeidere. b) Skifernæringen var Altas viktigste næringsvei på 1900-tallet. A/S Stensliperiet – etabl. i 1958, som var det første industrialiserte skiferverket i Alta, sysselsatte 30 personer i 1970, ble omdannet til Skifer og Naturstein i 2001, Alta Skiferbrudd A/L i Bossekop – etabl. i 1933, medlemstall ca. 800 personer. Pæskatun – Alta skiferprodukter A/S på Peskafjellet, fra 1993. Pæskatun har blitt turistmål, med besøk av turister fra hele verden. c) På Stjernøya produseres nefelinsyenitt som brukes til fremstilling av glass. Norsk Nefelin A/S er av de største leverandørene på verdensmarkedet. Sibelco Nordic har ca. hundre ansatte og er en av verdens største produsenter av mineralet nefelinsyenitt.	a) Arkivet etter Kobberverket oppbevares ved Statsarkivet i Tromsø. Den første driftsperioden er best dekket, mens arkivmaterialet fra den andre driftsperioden stort sett består av kopibøker. Arkivet inneholder også kart og foto. b) Ikke dokumentert. c) Ikke dokumentert.
Kvalsund: Utvinning av kobbermalm i Repparfjord. Folldal verk A/S i perioden 1970-1979.	Ikke dokumentert.
Kautokeino: - A/S Biddjovagge gruber var en viktig og stor arbeidsplass. Den var i drift i to perioder, 1971-1975 og 1985-1991. I den første perioden arbeidet mellom 100 og 120 personer i gruen. Under den andre perioden var det ansatt omkring 40-50 personer, mens 50-60 var sysselsatt via underentreprenører.	Godt dekket: Arkivet til A/S Biddjovagge oppbevares ved Statsarkivet i Tromsø. Arkivet etter Kautokeino kobberfelt ved Samisk arkiv.
Tana: Elkem AS - opprettet 1983 - hjørnesteinsbedrift. Viktig for sysselsetting, på det meste 20 ansatte.	Ikke dokumentert i depot.
Friarfjord i Lebesby: Skiferdrift i Friarfjord sysselsatte 30 personer på det meste. Det er drevet skiferdrift i bruddene fra 1924 til 1999. Voss Skiferbrudd A/S, Friarfjord, var den første eieren av en skiferforekomst, mens A/S Friarfjord var den siste.	Arkivet etter skiferbedriften oppbevares ved Finnmark fylkesbibliotek.

AS Sydvaranger i Kirkenes: stiftet i 1906, hjørnesteinsbedrift, landets største gruveselskap, på det meste 1400 ansatte i Kirkenes, resten (400) i hovedkontoret i Oslo. Drev eksport av jernmalm fra 1910.	Godt dokumentert. Arkivet er oppbevart både ved Varanger Museum, avd. Sør-Varanger og Riksarkivet.

Bygge- og anleggsvirksomhet

I etterkrigstiden har bygge- og anleggsvirksomhet hatt stor betydning for sysselsetting og næringsliv. Gjenreisningsperioden fra 1945 til 1960 er svært godt dokumentert i depot, men perioden fra 1970 er ikke dokumentert i det hele tatt.

Bygge- og anleggsvirksomhet:	Dekningsgrad i depot:
Alta: Et av landets industrivekstområder. Bygg og anlegg med mange selvstendig næringsdrivende og store entreprenørselskaper er den aller største i bransjen i Finnmark.	Ikke dokumentert i depot.
Hammerfest: Oljevirksomheten i byen har naturlig nok preget også bygge- og anleggsnæringen, som har fått kraftig oppsving de siste årene som følge av utvikling av omliggende infrastruktur, boliger og ulike former for tjenester.	Ikke dokumentert i depot.

Kraftproduksjon og elektrisitetsforsyning

Selskap:	Dekningsgrad i depot:
Varanger Kraft Arkivskaper/begrunnelse: Selskapet stiftet i 1938 er Øst-Finnmarks største kraftleverandør, administrasjonssted er Vadsø.	Arkivmateriale fra de første årene som Varangerhalvøya kraftselskap 1938-1949 oppbevares ved Statsarkivet i Tromsø. Ellers oppbevarer Varanger Kraft sitt arkiv (ca. 300 hyllemeter) i sine lokaler.

Trafikk og samferdsel

På grunn av mangelfullt veinett har sjøen vært viktigste ferdssåre langs kysten. Selv om

veiforbindelser er viktigst i kommunikasjonsnettverket i Finnmark i dag, vil store deler av Finnmark alltid være avhengig av transport sjøveien.

Arkivskaper	Dekningsgrad i depot:
Finnmark Fylkesrederi og Ruteselskap (FFR) (Fylkeskommunalt arkiv?). Har vært det største regionale ruteselskapet i Finnmark. Selskapet eide flere skip og busser som dekket hele Finnmark. Selskapet ble etablert i 1912, med nåværende navn fra 1937 og med hovedkontor i Hammerfest.	Godt dekket i Gjenreisningsmuseet (ca. 30 hyllemeter, 1914-1991) og en forhandlingsprotokoll i Statsarkivet i Tromsø.
A/S Polarbil Rutebilselskap, drev trafikk i Nord-Varanger fra 1921 til 1960-tallet før FFR overtok.	Godt dokumentert. Arkivet oppbevares ved Finnmark fylkesbibliotek.

Varehandel og privat tjenesteyting

Varehandel og de private tjenesteytende næringene har fremdeles stor betydning som næring i Vadsø. Blant annet ligger et av Norges største byggevarekjeders hovedkontor i Vadsø.

Handelsnæring	Dekningsgrad i depot:
Handelsforretninger fra 1945 frem til 1970-tallet. Flere steder i Finnmark har vært viktige handelssteder med fiskerihavner. Hammerfest og Vadsø var de viktigste handels- og servicesentrene i Finnmark med flere forretninger og mange sysselsatte.	Lav dekningsgrad.
Frisørbedrifter, varehandel, spesialforretninger osv. fra 1970-tallet frem til i dag. Svært viktig del av næringslivet som bør dokumenteres i privatarkivene.	Ikke dokumentert i depot.

Turisme og reiselivsnæringen

Etter at utbyggingen av veier fikk fart i Finnmark på 1900-tallet økte. I enkelte kommuner har reiseliv stått for en viktig andel av sysselsettingen, som oftest hovedsakelig sesongpreget.

Nordkapp har vært/er fremdeles den største turistattraksjonen i Finnmark. Etter at utbyggingen av det nåværende anlegget på Nordkapp var ferdig i 1987, har veksten innen turisme/reiseliv vært kraftig. Dette har hatt ringvirkninger også for Honningsvåg, som har

blitt en av de største cruisehavnene i landet. Total reiselivsomsetning og sysselsetting innen turisme er høy om sommeren. I de siste årene har også vinterturismen i kommunen økt.

Reiseliv er en viktig næring for Alta-området. Helleristningene ved Hjemmeluft er den mest besøkte attraksjonen i Finnmark. Det har vært stor satsing på vinterturisme/nordlysturisme, og antallet småbedrifter og gründeretableringer har økt. Reiseliv har hatt økende betydning også i Karasjok og Kautokeino. Karasjok er knutepunkt for reisende underveis til Nordkapp.

Kirkenes har blitt et viktig sted for turisme, og reiseliv er den største private næringen i området. Til og med turistnæringen mot Russland (norske og andre reisende til Russland med utgangspunkt Kirkenes – russiske turister i Kirkenes) har økt og kan ikke sammenlignes med andre regioner i Finnmark. Fra Kirkenes arrangerer reisebyrå turer for større eller mindre grupper til Russland. Hotell og restaurantvirksomheten i Kirkenes høster fordeler av at Barentssekretariatet, som er lokalisert i Kirkenes, har betydelig møte- og konferanseaktivitet. Det er kommet flere gründere som satser på vinterturisme.

Reiselivsnæring:	Dekningsgrad i depot:
Nordkapp-turismen, bedrifter og organisasjoner knyttet til turistnæringen. Mange reiselivsaktører, særlig Nordkapp Reiseliv As – tidl. Honningsvåg og Omegn Turistforening - en av pionérene innen reiseliv i Nord-Norge. Nordkapp Vel A/S, stiftet i 1927, ble en av de viktigste reiselivsaktørene i Nordkapp-turismen.	Ikke dokumentert i depot.
Lakseturisme til de store elvene i Alta, Kvalsund, Porsanger og Tana, kombinert med annen sommerturisme.	Ikke dokumentert i depot.
Nordlysturisme/vinterturisme: Vinterturisme generelt har økt og er blitt viktig for sysselsetting. Det er etablert flere små bedrifter knyttet til vinterturisme særlig i Alta, men også i Kirkenes: hundekjøring, ishoteller, Sorrisniva AS i Alta (verdens nordligste ishotell). Kirkenes Snøhotell (etabl. i 2002), Sollia Gjestegård og Gapahuken på Storskog.	Ikke dokumentert i depot.
Russlandsturer/turisme fra Russland til Sør-Varanger: Er en viktig næringsvei i Kirkenes. Turoperatør spesialisert på Russlandsturer - Pasvikturist AS. Mange gründere satser på vinterturisme, f.eks. Restaurant på Storskog.	Ikke dokumentert i depot.

Kautokeino: Bedrifter innen samisk kultur og duodji, gjerne knyttet til turisme. Knivsmier, sølvsmier, hvorav en viktig arbeidsplass og turistattraksjon Juhls sølvsmie , som har stor betydning i reiselivssammenheng som en av de mest besøkte turistattraksjonene i Finnmark.	Ikke dokumentert i depot.
Karasjok: Turistattraksjon Sápmi Park .	Ikke dokumentert i depot.
Fjellstuer: var tidligere en vesentlig del av samferdsel og turisme.	Fjellstuer i Tanadalen godt dokumentert ved Tana Museum og Finnmark fylkesbibliotek.

Kulturnæring

De siste årene har kulturnæring blitt viktig for sysselsetting og verdiskaping i Finnmark. Antall kultursysselsatte er høyest i fylket i Karasjok, Kautokeino og Vadsø. Det har vært vanlig at reindriftsutøvere har produsert og solgt suvenirer inspirert av samiske husflidstradisjoner (duodji) og at det har blitt en biinntekt. Det er etablert håndverksbedrifter som knivsmier, og samiske husflidsprodusenter gir flere arbeidsplasser. Det er opprettet små bedrifter også i Tana og Nesseby som produserer tradisjonelt samisk håndverk og smykker. I Vadsø har sysselsettingen innen kulturnæring økt de siste årene. Flere bedrifter knyttet til kulturnæring er etablert.

Kulturnæring:	Dekningsgrad i depot:
Samisk kultur og håndverk/duodji som en del av reiselivssatsing i Kautokeino og Karasjok: økende satsing på samisk musikk, kunst, duodji, film, video, foto, opplevelses- og aktivitetsbedrifter og tolketjenester – preget av mange små bedrifter. Knivsmed Strømeng i Karasjok er 5. generasjons knivsmed.	Ikke dokumentert i depot.
I Vadsø har sysselsettingen innen kulturnæring økt de siste årene – antall kultursysselsatte er blant de høyeste i fylket. Flere bedrifter knyttet til kulturnæring er etablert.	Ikke dokumentert i depot.

Organisasjonsliv

Foreningslivet har vært en viktig del av stedsutviklingen i Finnmark. I alle kommuner har det blitt drevet utstrakt lokal foreningsvirksomhet. Noen av organisasjonene har eksistert Noen av organisasjonene har eksistert over lang tid. De har hatt stor sosial betydning for innbyggerne i lokalsamfunnene.

Forening:	Dekningsgrad i depot:
Finnmark bondelag og Finnmark Bonde- og Småbrukarlag med lokale landbrukslag. Bondelagene har vært de viktigste faglige organisasjonene i landbruket i Finnmark. De er faglige og næringspolitiske organisasjoner som har til formål å fremme faglige, kulturelle, sosiale og økonomiske interesser til personer i landbruksnæringen.	Fragmenterte lokallagsarkiver fra Nesseby, Karasjok, Alta, Porsanger, Varanger og Sør-Varanger er bevart i depot.
Finnmark fiskarlag og lokallagene. Råfisklagene. Disse har hatt en særdeles stor betydning sosialt og økonomisk, og noen av dem utviklet seg til mektige bygdelag som var for alle, ikke bare fiskere.	Noe dokumentert i depot.
Reindrifslag/flyttsamelag/faglige organisasjoner i reindrift. De samiske organisasjonene har spilt en viktig rolle for utvikling av samisk identitet, språk, kultur og næringer.	Lite lokale arkiver. Det landsomfattande Norske reindrifsamers landsforbund oppbevart ved Samisk arkiv.
Fagforeninger, arbeiderforeninger, yrkesforeninger.	ABANN-arkivet ved Statsarkivet i Tromsø.
Husflidslag, håndverkerorganisasjoner/duodji.	Lav dekningsgrad.
Musikk- og idrettsorganisasjoner, jeger- og fiskerforeninger og andre fritidsorganisasjoner som trav -og hestesportarkiver fra Varanger, revyarkiver fra Nordkapp, reinkappkjørerarkiver Skytterlagene har vært pionérer i organisasjonslivet i Finnmark.	Idretts- og musikkforeningene i enkelte kommuner er godt dokumentert i depot.
Sentrale kvinneforeninger som NKS Finnmark, Finnmark husflidslag, Finnmark husmorlag, Redningsselskapet, lokale lag og lokale helselag.	Fylkeslagene og Sanitetsforeningens lokallag, særlig i Vest- og Indre Finnmark er godt dokumentert i depot.

Finnmark pensjonistforening og lokallagene utgjør et viktig tilbud av fellesskap og lokalt engasjement for de eldre der de bor.	Godt dokumentert i depot.
Sosiale, humanitære og velferdsforeninger. Avholdsforeninger, f.eks. I.O.G.T. losjer , hadde en særstilling av de frivillige organisasjonene i byer som Hammerfest og Vardø.	Flere velferdsforeninger og helselag bevart i depot.
Religiøse foreninger/misjons- og bibelselskap , lokale kirkeforeninger. Ulike religiøse foreninger er rotfestet i Finnmark og har lange og solide tradisjoner i fylket. Sørøya og Hasvik er kjent for frikirkelige menigheter som De Frie Evangeliske Forsamlinger. Alta og Vadsø er kjent for sine læstadianske menigheter , det har også vært misjonsforeninger, indremisjonsforeninger , samt menigheter til Jehovas Vitner, Pinsemenigheten Filadelfia, Frelsesarmeen, Adventkirken.	Ikke dokumentert i depot.
Organisasjoner og interesseorganisasjoner knyttet til nyinnvandreregrupper og multikulturelle grupper.	Ikke dokumentert i depot, med unntak av Inger Bergmos bildearkiv og arkivet etter Vadsø norsk-finsk forening.

Festival/begivenhet/ad hoc-organisasjoner

En ad hoc-organisasjon eller -komité er et utvalg som er opprettet for å utrede en bestemt sak eller et bestemt spørsmål. I Finnmark har det vært flere slike organisasjoner etter andre verdenskrig. en stor kulturell og næringsmessig viktig begivenhet.

Festival/begivenhet/ad hoc-organisasjoner:	Dekningsgrad i depot:
Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeino-vassdraget. Altasaken er den mest kjente miljøraken i Norge. Folkeaksjonen ble stiftet 12.7.1978, nedlagt 24.1.1982 – hovedkontor i Alta. Utviklet seg til en landsomfattende organisasjon med ca. 90 lokallag.	Godt dokumentert. Folkeaksjonens arkiv (9 hyllemeter) oppbevares ved Alta museum. I tillegg andre arkiver ved Samisk arkiv og Statsarkivet i Tromsø.

Aksjon Bugøynes, interesseorganisasjon i 1995. Som følge av krisen i fiskerinæringen ble Bugøynes landskjent med annonsen ” Er det noen som vil ha oss?» på slutten av 1980-tallet.	Ikke dokumentert.
Folkeaksjonen «Stopp Dødsskyene» i 1990. Bortimot tusen medlemmer deltok i demonstrasjoner mot forurensningen fra pipene i Nikel og Zapoljarny.	Arkivet etter folkeaksjonen er oppbevart ved Varanger Museum, avd. Sør-Varanger.
Festivaler: - Påskefestivalen i Kautokeino, - Fiskefestivalen (verdens nordligste fiskefestival) og Sørøyrocken på Sørvær, - Midnattsrocken og Fylkesrevyfestivalen i Lakselv, - Kipparifestivalen (kvenfestival) i Børselv, - Finnmarksløpet, Borealis vinterfestival, Alta Sami festival og Aronnesrocken i Alta, - Chrisfestivalen i Kjøllefjord, - Varangerfestivalen i Vadsø, - Yukigassen i Vardø	Lav dekningsgrad. Møteprotokoller etter Varangerfestivalen / Vadsø Jazzklubb (1981-2008) oppbevares ved Finnmark fylkesbibliotek. Ellers ikke dokumentert i depot.
Vuonnamárkkanat - Et enestående salgsmarked i Finnmark som har en tydelig samisk profil.	Varanger Samisk Museum har ansvar for arkivmateriale etter Vuonnamárkkanat.

Litteratur

Angell Elisabeth og Ivar Lie (2002): *Arbeidsmarkedet i tre Finnmarksregioner*. NIBR-rapport 2002:2. Alta.

Angell Elisabeth, Stig Karlstad og Vigdis Nygaard (2003): *Samiske samfunn i omstilling. Sluttevaluering av Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark*. Rapport 2003:5. Norut Nibr Finnmark. Alta

Balsvik, Randi Rønning (1989): *Vardø. Grensepost og fiskevær 1850-1950*. 1. Vardø kommune.

Balsvik, Randi Rønning (1989): *Vardø. Grensepost og fiskevær 1850-1950*. 2. Vardø kommune.

Eikeset, Kjell Roger (1998): *Altas historie, Bind 3. Dramatiske tiår (1920-1964)*. Alta kommune.

- Eikeset, Kjell Roger (2003): *Altas historie, Bind 4. Den mangfoldige bygdebyen (1964-2002)*. Alta kommune.
- Fossen, Asbjørn (2006): *Nordøst i Finnmark. Liv eller død?* Memoria bok og Forlag. Oslo.
- Handlingsplan med strategiske del 2010 Nordkyn Utvikling KF*. KST Sak 46/09. Gamvik kommune.
- Hansen, Einar Richter (1990): *Nordkapp, en fiskerikommune: fra de eldste tider til i dag*. Nordkapp kommune.
- Iversen, Klaus (1989): *Krise, utslettelse og nytt liv. Hammerfest etter 1914*. Hammerfest kommune.
- Jacobsen, Ragnvald (1989): *Kvalsund i Finnmark: bygdebok om Kvalsunds folk og forhold*. Kvalsund kommune.
- Johansen, Narve Stubbraaten (2014): *Norsk fangst i Tanavassraget i sesong 2014*. Rapport 2015-01. Tanavassdragets fiskeforvaltning. Tana
- Karlstad Stig (2005): *Kulturnæringer lengst nord – verdiskapning, lønnsomhet eller bare kultur*. Rapport 2005:15. Norut NIBR Finnmark, Alta
- Karlstad, Stig (red.) og Ivar Lie: *Verdiskapningen i reindrifta*. Rapport 2009:6. Norut. Alta.
- Kristensen, Tove (red.) (2014): *Gamle Gamvik*. Et utvalg artikler 1980-2013. Gamvik Museums- og historielag. Gamvik.
- Lunde, Aage (1979): *Sør-Varangers historie*. Sør-Varanger kommune.
- Nygaard Vigdis et.al. (2009): *Flytting og bofasthet i Finnmark*. Rapport 2009:9. Norut. Alta.
- Nærings- og samfunnsplan 2007-2012 for Lebesby kommune*. Vedtatt i Kommunestyre den 27. november i sak 55/07. Lebesby.
- Petterson, Arvid (1994): *Småfolk og drivkrefter*. Porsanger bygdebok, bind 2. Fra 1900 til 1960-årene. Porsanger kommune.
- Samiske tall forteller 3*. Kommentert samisk statistikk 2010. Raporta / Rapport 1/2010. Sámi allaskuvla. Guovdageaidnu.
- Slaastad, Tove Irene (2014): *Samisk statistikk*. Rapporter 2014/01. Statistikk sentralbyrå. Oslo-Kongsvinger.
- Solstad, Karl Jan (red.) et al. (2012): *Samisk Språkundørsøkelse*. NF-rapport nr. 7: 2012. Nordlands Forskning. Bodø.
- Stornes, Ole Kristian (2014): *Verdiskapningen og sysselsettingen av jordbruket i Finnmark*. Notat 2014:15. Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF). Oslo

Sør-Varanger 1960-2005: Frå malm til mangfold. Sør-Varanger historielag, 2005

Østby Lars, Even Høydahl og Øivind Rustad (1913): *Innvandrerne fordeling og sammensetning på kommunenivå*. Rapporter 2013/37. Statistikk sentralbyrå. Oslo-Kongsvinger.

Skriftlig notat fra Ståle A. Olsen, sekretær i Båtsfjord Historie og Museumslag (10.3. 2017)

Linker:

<http://www.imdi.no/Nyheter/2014/Sjekk-innvandringstallene-for-din-kommune/>

<http://www.masoy.kommune.no/folketallet-i-finnmark.191938.html>

<https://www.nho.no/Om-NHO/Regionforeninger/NHO-Finnmark/Nyheter/berlevag-topper-narings-nm-i-finnmark/>

<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/befolkningsvekst-rundt-oslo>